

Anonimizuota versija

Vertimas

C-367/23- 1

Byla C-367/23

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Gavimo data:

2023 m. birželio 9 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Cour de cassation (Prancūzija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. birželio 7 d.

Kasatorius:

EA

Kita kasacinio proceso šalis:

Artemis security SAS

<...>

2023 m. birželio 7 d.

COUR DE CASSATION, CHAMBRE SOCIALE (Kasacinio Teismo socialinių bylų skyrius) SPRENDIMAS

<...>

Faktinės aplinkybės ir procesas

- 1 Kaip nurodyta skundžiamame sprendime (priimtame Amjene 2021 m. rugsėjo 2 d.), 2017 m. balandžio 1 d. bendrovė *Artémis security* įdarbino EA SSIAP 1 (priešgaisrinės saugos ir pagalbos asmenims tarnyba) pareigūnu.
- 2 2019 m. balandžio 25 d. darbuotojas pareiškė ieškinį *Conseil de prud'hommes de Compiègne* (Kompjenės darbo bylų teismas, Prancūzija) siekdamas, kad teismine

tvarka būtų nutraukta jo darbo sutartis ir sumokėtos įvairių reikalavimų – kompensacijų ir darbo užmokesčio, įskaitant reikalavimą atlyginti žalą už vienašališką darbo sutarties pakeitimą, pagal kurį dieninis darbas pakeistas į naktinį ir nenumatyta sustiprintos medicininės priežiūros – sumos.

- 3 2019 m. liepos 1 d. darbuotojas buvo atleistas iš darbo.
- 4 2019 m. gruodžio 4 d. sprendimu *Conseil de prud'hommes de Compiègne* atmetė darbuotojo ieškinį dėl žalos atlyginimo už vienašališką darbo sutarties pakeitimą, t. y. dieninio darbo pakeitimą į naktinį ir sustiprintos medicininės priežiūros nebuvimą.
- 5 2021 m. rugsėjo 2 d. sprendimu *Cour d'appel d'Amiens* (Amjeno apeliacinis teismas, Prancūzija) paliko galioti sprendimą, kuriuo atmetas tas ieškinys.
- 6 Taip nusprendęs apeliacinis teismas visų pirma pažymėjo, kad darbuotojas nurodė, jog darbo laiko pakeitimas iš dieninio į naktinį yra jo darbo sutarties pakeitimas, kuris jam negali būti privalomas <...> (darbdavys jam taikė sutarties sąlygą, kurioje numatyta, kad iš darbuotojo gali būti reikalaujama dirbti ir dieną, ir naktį; apeliacinis teismas šią sąlygą pripažino neteisėta).
- 7 Paskui apeliacinis teismas pažymėjo, kad darbuotojas, kuris nurodė, jog jo darbo laikas dažnai buvo keičiamas iš dieninio į naktinį ir darbdavys privalėjo užtikrinti jam sustiprintą medicininę priežiūrą, susijusią su darbu naktį, reikalavo atlyginti žalą dėl šios priežiūros nebuvimo. Apeliacinis teismas dėl tokio reikalavimo nusprendė, kad suinteresuotasis asmuo neįrodė patirtos žalos realumo ir dydžio.
- 8 Darbuotojas pateikė kasacinį skundą dėl šio sprendimo.

Kasacinio skundo pagrindas

- 9 <...> darbuotojas sprendimą skundžia dėl to, kad juo atmetas jo reikalavimas atlyginti žalą, susijusią su darbo sutarties pakeitimu – darbo laiko pakeitimu iš dieninio į naktinį ir sustiprintos medicininės priežiūros nebuvimu, nors „vien išvada, kad nesilaikyta apsaugos nuostatų, susijusių su sustiprinta medicinine priežiūra dirbant naktį, suteikia teisę į žalos atlyginimą, o apeliacinis teismas, kuris darbuotojo reikalavimą atlyginti dėl sustiprintos medicininės priežiūros nebuvimo patirtą žalą atmetė motyvuodamas tuo, kad darbuotojas neįrodė patirtos žalos realumo ir dydžio, pažeidė *Code du travail* (Darbo kodeksas) L. 3122-1 ir L. 3122-11 straipsnius, taip pat 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/88/EB 9 straipsnį“.

Nurodytos taikomos nuostatos

Sajungos teisė

- 10 Pagal 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų 9 straipsnio 1 dalies a punktą valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad prieš paskiriant į darbą, o vėliau reguliariai, naktinės pamainos darbuotojai turėtų teisę į nemokamą sveikatos patikrinimą.

Nacionalinė teisė

- 11 Pagal *Code du travail* L. 3122-11 straipsnį visų naktinės pamainos darbuotojų sveikatos būklė individualiai ir reguliariai prižiūrima L. 4624-1 straipsnyje nustatytais sąlygomis.

12 <...>

13 <...>

14 <...>

Motyvai, kuriais pagrįstas prašymas priimti prejudicinį sprendimą

- 15 Pagal suformuotą *Cour de cassation, chambre sociale* (Kasacinio Teismo socialinių bylų skyrius) jurisprudenciją byla iš esmės nagrinėjantys teismai turi suverenią diskreciją nustatyti, ar padaryta žalos, ir ją įvertinti (Socialinių bylų skyrius, 2016 m. balandžio 13 d., kasacinis skundas Nr. 14-28.293, *Bull.*, 2016, V, Nr. 72).

16 <...>

- 17 Iš 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų 9 straipsnio 1 dalies a punkto matyti, kad prieš paskiriant į darbą, o vėliau reguliariai, naktinės pamainos darbuotojai turi turėti teisę į nemokamą sveikatos patikrinimą.

- 18 Pagal suformuotą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją visais atvejais, kai direktyvos nuostatos, sprendžiant iš jų turinio, yra besąlyginės ir pakankamai aiškios, privatus asmenys gali jomis remtis valstybės, kaip darbdavės, atžvilgiu, ypač jei ji laiku neperkėlė šios direktyvos į nacionalinę teisę arba ją perkėlė klaidingai (1986 m. vasario 26 d. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo sprendimo *Marshall*, 152/84, 46 ir 49 punktai; 2010 m. spalio 14 d. ESTT sprendimo *Fuß*, C-243/09, 56 punktas).

- 19 Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvos 2003/88/EB 6 straipsnio b punktas atitinka šiuos kriterijus, kadangi valstybės narės juo vienareikšmiškai įpareigojamos pasiekti tikslų rezultatą, kuris nėra susietas su jokia juo nustatytos normos, pagal kurią maksimali vidutinė savaitės darbo trukmė, įskaitant viršvalandžius, yra 48 valandos, taikymo sąlyga, taigi jis atitinka visas tiesioginio veikimo sąlygas (Sprendimo *Fuß* 57 ir 59 punktai).

- 20 Pagal suformuotą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją Direktyva 2003/88/EB siekiama nustatyti būtiniausius reikalavimus, skirtus darbuotojų gyvenimo ir darbo sąlygoms gerinti derinant nacionalinės teisės aktus dėl darbo trukmės (minėto ESTT sprendimo *Fuß* 32 punktą ir 2021 m. lapkričio 11 d. Sprendimo *Dublin City Council*, C-214/20, 37 punktą).
- 21 Taigi Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nusprendė, kad siekiant užtikrinti visapusišką Direktyvos 2003/88/EB veiksmingumą svarbu, kad valstybės narės neleistų viršyti Direktyvos 2003/88/EB 6 straipsnio b punkte nustatytos maksimalios savaitės darbo trukmės (minėto Sprendimo *Fuß* 51 punktą). Jis pridūrė, kad Direktyvos 2003/88/EB 6 straipsnio b punkte numatytos maksimalios vidutinės savaitės darbo trukmės viršijimas savaime yra šios nuostatos pažeidimas ir nebūtina įrodyti, kad padaryta kokių nors konkrečių nuostolių. Nesant nacionalinės teisės priemonės, kuria įgyvendinama tos pačios direktyvos 22 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje numatyta galimybė taikyti nukrypti leidžiančias nuostatas, šioje nuostatoje vartojama sąvoka „nuostoliai“ neturi jokios reikšmės aiškinant ir taikant 6 straipsnio b punktą (Sprendimo *Fuß* 53 punktą). Europos Sąjungos Teisingumo Teismas taip pat pripažino, kad, kadangi Direktyva 2003/88/EB siekiama užtikrinti darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą, suteikiant jiems pakankamai poilsio, Sąjungos teisės aktų leidėjas mano, jog dėl minėtame 6 straipsnio b punkte numatytos maksimalios vidutinės savaitės darbo trukmės viršijimo, dėl kurio darbuotojas netenka tokio poilsio, jis savaime patiria nuostolių, nes tuo padaroma žalos jo saugai ir sveikatai (minėto Sprendimo *Fuß* 54 punktą).
- 22 Remdamasis būtent šiais motyvais, *Cour de cassation, chambre sociale* dabar nagrinėja, ar teisė į kompensaciją atsiranda vien dėl to, jog buvo viršyta maksimali darbo trukmė (Socialinių bylų skyrius, 2022 m. sausio 26 d., kasacinis skundas Nr. 20-21:636, paskelbta Rink.).
- 23 Savo papildomame pareiškime darbuotojas teigia, kad 2010 m. spalio 14 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendime (minėtas Sprendimas *Fuß*) įtvirtinta jurisprudencija būtinai turi būti taikoma, kai pažeistos Direktyvoje 2003/88/EB garantuojamos apsaugos nuostatos dėl sustiprintos medicininės priežiūros naktinio darbo atveju, nes šių nuostatų tikslas yra tas pats, t. y. darbuotojo sveikatos apsauga.
- 24 Dėl naktinio darbo Direktyvoje 2003/88/EB numatytos dvi priemonių grupės: jos įtvirtintos, pirma, 8 straipsnyje „Naktinio darbo trukmė“ – jame nustatytos šių trukmę ribojančios priemonės, kurios, regis, yra tokio paties pobūdžio kaip ir numatytosios tos direktyvos 6 straipsnyje (dėl pastarųjų priemonių priimtas minėtas 2010 m. spalio 14 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas), antra, 9 straipsnyje „Sveikatos tikrinimas ir naktinės pamainos darbuotojų perkėlimas į dieninį darbą“.
- 25 Vis dėlto Direktyvos 2003/88/EB konstatuojamosiose dalyse įsipareigojimai dėl naktinio darbo nurodyti išskiriant juos pagal tai, ar jie susiję su darbo trukmės

apribojimu, ar su darbuotojų medicinine priežiūra. 8 konstatuojamojoje dalyje numatyta, kad „[r]eikia riboti naktinio darbo, įskaitant viršvalandžius, trukmę ir nustatyti, kad darbdaviai, kurių darbuotojai reguliariai dirba naktinėje pamainoje, praneštų šią informaciją kompetentingosioms institucijoms, jei jos to reikalauja“. 9 konstatuojamoji dalis yra ne tokia tiksli ar įpareigojanti, nes joje nurodyta, jog „[s]varbu, kad prieš paskiriant į darbą ir vėliau naktį dirbantys darbuotojai turėtų teisę reguliariai nemokamai pasitikrinti sveikatą, o jei jie turi rūpesčių dėl sveikatos, atsiradus galimybei turėtų būti perkelti į jiems tinkamą dieninį darbą“. 10 konstatuojamojoje dalyje papildyta, jog „[b]ūtina, kad naktį ir pamainomis dirbančių darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos lygis atitiktų jų darbo pobūdį ir kad apsaugos ir profilaktikos paslaugų organizavimas ir pati veikla bei išteklių naudojimas būtų veiksmingi.“

- 26 2022 m. gruodžio 22 d. Sprendime *JP* (C-61/21, 55 ir 65 punktai) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas visų pirma rėmėsi 2008 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/50/EB dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje 2 konstatuojamąja dalimi ir nusprendė, kad šios direktyvos 13 straipsnio 1 dalimi ir 23 straipsnio 1 dalimi siekiama bendro tikslo – apsaugoti žmonių sveikatą ir aplinką apskritai – ir kad šiose dalyse privatiems asmenims nesuteikiama individualių teisių, dėl kurių pažeidimo gali atsirasti valstybės narės atsakomybė už privatiems asmenims padarytą žalą. Toje konstatuojamojoje dalyje teigiama, kad, „[s]iekiant apsaugoti žmonių sveikatą ir visą aplinką, ypač svarbu kovoti su teršalų emisijomis jų atsiradimo vietoje ir nustatyti bei įgyvendinti veiksmingiausias emisijų mažinimo priemones vietos, nacionaliniu ir Bendrijos lygmeniu. Todėl turėtų būti vengiama žalingų oro teršalų emisijų, užtikrinama jų prevencija ar mažinami jų kiekiai ir nustatyti atitinkami aplinkos oro kokybės tikslai, atsižvelgiant į atitinkamus Pasaulio sveikatos organizacijos standartus, gaires ir programas.“ Vis dėlto, kaip ir Direktyvos 2008/50/EB 2 konstatuojamojoje dalyje, Direktyvos 2003/88/EB 9 konstatuojamojoje dalyje priemonės, kurios joje numatytos, vadinamos svarbiomis, todėl gali kilti klausimas, ar ir joje nenustatytas bendrasis tikslas.
- 27 Taigi, pirma, reikia išnagrinėti, ar Direktyvos 2003/88/EB 9 straipsnio 1 dalies a punkto nuostatos, sprendžiant iš jų turinio, yra besąlyginės ir pakankamai aiškios, todėl privatus asmenys gali jomis remtis valstybės, kaip darbdavės, atžvilgiu, ypač jei ji šią direktyvą į nacionalinę teisę perkėlė klaidingai.
- 28 Jeigu Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nuspręstų, kad atsakymas į minėtą klausimą yra teigiamas, *Cour de cassation*, turėdamas omenyje tai, kad direktyvos tiesiogiai neveikia sprendžiant privačių asmenų ginčus, turėtų atsižvelgti į visą nacionalinę teisę siekdamas pateikti Sąjungos teisę atitinkantį aiškinimą (2012 m. sausio 24 d. ESTT sprendimo *M. Dominguez*, C-282/10, 31 punktas). Vis dėlto remiantis Direktyva 2003/88/EB reikšmingus *Code du travail* straipsnius aiškinant taip, kad jie atitiktų Sąjungos teisę, gali būti neįmanoma pateikti aiškinimo *contra legem*.

- 29 Antra, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo reikia paklausti, ar dėl to, kad nesilaikoma nacionalinėje teisėje priimtų priemonių, kuriomis siekiama užtikrinti naktinės pamainos darbuotojų sveikatos patikrinimą, savaimė pažeidžiamas Direktyvos 2003/88/EB 9 straipsnio 1 dalies a punktas ir norint gauti kompensaciją nereikia papildomai įrodyti, kad dėl to atsirado konkrečios žalos.

REMDAMASIS ŠIAIS MOTYVAIS, *Cour de cassation*,

atsižvelgdamas į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsnį,

PATEIKIA Europos Sąjungos Teisingumo Teismui šiuos klausimus:

- „Ar 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų 9 straipsnio 1 dalies a punktas atitinka tiesioginio veikimo sąlygas ir darbuotojas gali šiuo punktu remtis su juo susijusioje byloje?“
- „Ar Direktyvos 2003/88/EB 9 straipsnio 1 dalies a punktas turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiami nacionalinės teisės aktai ar praktika, pagal kuriuos tuo atveju, jeigu nesilaikoma nuostatų, priimtų siekiant įgyvendinti nemokamam darbuotojo sveikatos patikrinimui būtinas priemones, darbuotojo teisė į kompensaciją priklauso nuo žalos, kuri atsirado dėl šio nesilaikymo, įrodymo?“

<...>